

СТВОРЕННЯ ЗВОРотної ВЕРТИКАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ НАПРЯМ МОБІЛІЗАЦІЇ РЕЗЕРВІВ ПІДПРИЄМСТВ

Ключові слова: зворотна вертикальна інтеграція, сільське господарство, переробне підприємство, мобілізація резервів.

Одним із пріоритетних напрямків, спрямованих на зниження виробничих витрат та нарощування чистого доходу підприємствами АПК, є формування сировинної зони за допомогою побудови вертикальних зв'язків між сільськогосподарськими виробниками та переробними підприємствами. У зв'язку з цим виникає необхідність у практичному використанні підприємствами відповідної стратегії, яка буде спрямована на створення подібних вертикалей з метою підвищення ефективності функціонування всіх її учасників.

З метою побудови сировинної зони підприємствам АПК доцільно використовувати стратегію зворотної вертикальної інтеграції, оскільки саме вона має багато переваг як для переробного підприємства, так і для постачальника сировини. Для того щоб зацікавити переробні підприємства та сільськогосподарських виробників вступати у вертикальні об'єднання, необхідно створити механізм, завдяки якому досягається задоволення економічних інтересів кожного них. Оскільки переважна більшість переробних підприємств мають низьку забезпеченість сировиною, то вони не мають можливості повністю використовувати власні виробничі потужності. Така ситуація спричинена відсутністю матеріальної зацікавленості виробників сировини в нарощуванні обсягів виробництва та відсутністю в них можливостей до розширеного відтворення.

Однією з причин збитковості сільськогосподарських виробників є існування диспаритету цін унаслідок монополізації ринків. У переробній галузі підприємства здійснюють закупівлю сировини за низькими для сільського господарства, але вигідними для себе цінами. В інших випадках втручаються посередницькі організації, які скуповують продукцію задешево і перепродають у кілька разів дорожче. У зв'язку з цим оптові закупівельні ціни на сільськогосподарську продукцію значно відрізняються від цін на продукти її переробки або продукцію, що потрапляє до роздрібних мереж [1, с. 184].

У зв'язку із наявними проблемами, які існують у діяльності як виробників сировини, так і переробних підприємств, розвиток партнерських відносин на базі зворотної вертикальної інтеграції є об'єктивною необхідністю, оскільки лише спільними зусиллями можна досягти підвищення рентабельності та здійснювати розширене відтворення.

Побудова зворотної вертикальної інтеграції дозволить забезпечити матеріальну зацікавленість сільськогосподарських виробників у виробництві та постачанні необхідного для переробного підприємства обсягів сировини для її переробки та ліквідувати розрив між цінами на сировину та продукцію промислової переробки. Посилення економічних зв'язків переробних підприємств із сільськогосподарськими виробниками дає змогу забезпечити стабільне постачання сировини в необхідному обсязі та якості, підвищити рівень завантаження виробничих потужностей та обсяги випуску конкурентоспроможної продукції, що дозволить отримати зростання прибутку та підвищення рівня рентабельності. Інтегруючись із постачальниками сировини, переробне підприємство за рахунок поступового зростання доходів від реалізації отримує можливість спрямовувати частину витрат на розвиток сировинних зон, тим самим забезпечуючи собі все більш міцне та стабільне джерело постачань сировини для власного подальшого стратегічного розвитку.

Найвагомішою перевагою вертикально інтегрованих структур є можливість внутрішньої реалізації продукції, спільне використання ресурсів, поглиблення переробки сільськогосподарської продукції, тобто виникає можливість уникати посередників та акумулювати більшу частку прибутку в межах інтегрованої компанії [2, с. 11]. Ініціатором активації інтеграційного процесу повинно виступати переробне підприємство, оскільки сировинні господарства знаходяться у стані виживання та опору монополізму з боку промислових підприємств та

інших покупців сільськогосподарської продукції. Диспропорційний розвиток економіки не дає можливості товаровиробникам сировини виступати рівноправними партнерами для переробного підприємства [3, с. 212; 4, с. 65].

Вважаємо, що одним із найпоширеніших та найоптимальнішим напрямком розвитку інтеграції в АПК є створення інтеграційних структур за договірною формою. Перевагами цієї форми, по-перше, є те, що підприємства зберігають свою юридичну та господарчу незалежність, тобто відбувається поглиблення спеціалізації та зосередження конкретно на тих функціях, які кожен з учасників інтегрованої структури виконує найбільш ефективно. По-друге, застосування договірної форми економічних відносин дозволяє встановлювати взаємовигідні розрахунки з максимальним урахуванням інтересів кожного з членів інтегрованого формування. Вирівнювання матеріальної зацікавленості всіх партнерів стосовно збільшення обсягів виробництва та зростання економічної ефективності їхньої спільної діяльності є важливою умовою успішного функціонування інтегрованих структур.

Для того щоб ще більше матеріально зацікавити сільськогосподарських виробників вступати у зворотні вертикальні інтеграції, що, у свою чергу, дасть змогу переробним підприємствам сформувавши стабільну сировинну зону, необхідно усунути проблему нееквівалентного розподілу доходів. Проблемою є те, що основна частина прибутку від кінцевої реалізації продукції залишається в переробного підприємства, тобто виробнича сфера втрачає потенційні ресурси. За умови пропорційного розподілу прибутку від реалізації кінцевої продукції м'ясопереробної галузі сільськогосподарські підприємства отримують додаткові інвестиції для розширеного відтворення, а переробні підприємства таким чином зміцнюють свою сировинну зону, що в подальшому зумовить підвищення ефективності функціонування всіх учасників інтеграційного об'єднання.

Отже, розглянутий механізм побудови зворотної вертикальної інтеграції дає можливість задовольнити інтереси всіх учасників інтеграційного процесу, оскільки передбачає наявність зацікавленості та відповідальності всіх учасників об'єднання за кінцевий результат їхньої співпраці. Адже у межах інтегрованої структури для виробників сировини зникає проблема пошуку каналів збуту, зменшуються до мінімуму витрати на пошук покупців готової продукції, з'являється можливість реалізації продукції за вигідними трансфертними цінами та брати участь у розподілі кінцевого прибутку від реалізації продукції переробним підприємством. Беручи участь у зворотній вертикальній інтеграції, переробне підприємство отримує надійних партнерів, що забезпечують відповідні обсяги, якість, терміни поставки продукції, обов'язковість дотримання договірних умов та взаємовигідні розрахунки, тобто будуть мати змогу створити власну сировинну зону, що зумовить повне завантаження виробничих потужностей та прибуткове функціонування.

Зауважимо, що створення зворотної вертикальної інтеграції дасть змогу мобілізувати резерви підвищення ефективності функціонування всім її учасникам та підвищити рівень конкурентоспроможності в сучасних жорстких ринкових умовах.

Список використаних джерел: 1. Голозубова Н. В. Інтеграція як форма економічного партнерства між постачальниками сировини та виробниками підприємствами : дис. канд. екон. наук : спец. 08.00.04 / Н. В. Голозубова. – Одеса, 2011. – 226 с. 2. Гамма Т. М. Вертикальна інтеграція підприємств АПК як ключовий фактор продовольчої безпеки України / Т. М. Гамма // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва : збірник наукових праць ХНАДУ. – 2015. – № 1 (8), т. 2. – С. 5–12. 3. Сосновська І. Формування системи управління економічною безпекою виробничо-господарської діяльності м'ясопереробних підприємств [Електронний ресурс] / І. Сосновська // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2015. – Вип. 2 (13). – С. 210–218. 4. Сус Ю. Ю. Окремі методологічні аспекти необхідності відродження галузі тваринництва / Ю. Ю. Сус // Продуктивність агропромислового виробництва. Сер. Економічні науки. – 2014. – Вип. 26. – С. 61–68.